

Порощук В. П.

П59 Я досліджую світ. 1 клас. Частина 2 / В. П. Порощук. — Х. : Вид. група «Основа», 2019. — 262, [2] с. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-3600-1.

Посібник містить орієнтовне календарно-тематичне планування та розробки уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-му класі Нової української школи, складені відповідно до вимог нового Державного стандарту початкової освіти (2018) за чинними Типовими програмами.

Розподіл годин і тематика уроків відповідають змісту підручника Т. Г. Гільберг, С. С. Тарнавської, О. В. Гнатюк, Н. М. Павич (Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1-го кл. закл. заг. серед. освіти : у 2-х ч. — К. : Генеза, 2018).

Конспекти уроків, різноманітних за формою проведення, побудовано з урахуванням основних положень Концепції «Нова українська школа», на засадах компетентнісного, діяльнісного підходів, з використанням елементів інтеграції, інноваційних та здоров'язбережувальних технологій, інтерактивних методів та прийомів навчання, сучасного обладнання як складової нового освітнього середовища.

Для вчителів початкової школи.

УДК 37.016

ЗМІСТ

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ	5
Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ (<i>продовження</i>)	7
Світ, який мене оточує	7
Урок 65. Різноманітність рослин. Їх будова	7
Урок 66. Дерева, кущі, трав'янисті рослини	11
Урок 67. Листяні і хвойні рослини	14
Урок 68. Створення фантастичного дерева за зразком або власним задумом	17
Урок 69. Дикорослі і культурні рослини	20
Урок 70. Соняшник — «квітка сонця». Практична робота «Дослідження насіння соняшника»	23
Урок 71. Різноманітність тварин	27
Урок 72. Дикі і свійські тварини	30
Урок 73. Догляд за свійськими тваринами	33
Урок 74. Комахи і риби	37
Урок 75. Виготовлення іграшки сонечко з картону	41
Урок 76. Птахи	44
Урок 77. Звірі	48
Урок 78. Створення зайчика в техніці оригамі	52
Урок 79. Міні-проект «Охорона природи»	55
Урок 80. Складання правил поведінки у лісі, у парку	59
Я і моє здоров'я	63
Урок 81. Тіло людини	63
Урок 82. Будова рук та ніг	67
Урок 83. Практична робота «Дослідження відбитка візерунка пальця»	71
Урок 84. Виготовлення лижника з пластиліну	74
Урок 85. Життєрадісність і здоров'я	77
Урок 86. Фізичні вправи і здоров'я	80
Урок 87. Загартовування	84
Урок 88. Виготовлення шаблонів для тренування очей	87
Урок 89. Який буває відпочинок	90
Урок 90. Відпочинок в різні пори року	93
Урок 91. Виготовлення настільної гри «Хрестики-нулики»	97
Урок 92. Харчування і здоров'я	100
Урок 93. Харчування домашніх улюбленців	104
Урок 94. Користування столовим наряддям. Практична робота «Сервірування столу»	107
Урок 95. Створення лепбука «Правила поведінки за столом»	111
Урок 96. Складання паперових серветок за зразком чи власним задумом	114
Урок 97. Корисна їжа. Яка вона?	117
Урок 98. Звідки беруться продукти харчування?	121
Я і моя сім'я	124
Урок 99. Сім'я — найближче моє оточення	124
Урок 100. Старовинні та сучасні іграшки	128
Урок 101. Створення картини «Моя сім'я» за зразком чи власним задумом	132

Урок 102. Обов'язки в сім'ї, родині	135
Урок 103. Домашні улюбленці	139
Урок 104. Створення аплікації песика з тканини	142
Урок 105. Які матеріали людина використовує в повсякденному житті	145
Урок 106. Властивості штучних матеріалів	148
Урок 107. Виготовлення аплікації «Будинок для моєї родини» з природних та штучних матеріалів	151
Урок 108. Міні-проект «Винаходи людства»	154
Урок 109. Правила користування побутовими приладами	157
Урок 110. Проектування моделі робота з елементів конструктора (або з підручних матеріалів)	160
Мій рід	163
Урок 111. Родинне дерево	163
Урок 112. Створення дерева роду «Досліджуємо своє коріння»	166
Урок 113. Родинні традиції і свята	169
Урок 114. Виготовлення гудзикового намиста або браслета	172
Урок 115. Створення лепбука «День родини»	175
Я ЖИВУ В УКРАЇНІ	178
Я і моя громада	178
Урок 116. Мій рідний край	178
Урок 117. Історія міст і сіл	181
Урок 118. Професії дорослих нашої місцевості	185
Урок 119. Природа рідного краю. Водойми	189
Урок 120. Екскурсія до водойми	193
Урок 121. Рослини рідного краю	196
Урок 122. Культурні рослини	199
Урок 123. Тварини рідного краю	203
Урок 124. Створення улюбленого птаха українців — лелеки	207
Урок 125. Яких свійських тварин вирощують у рідному краї	210
Урок 126. Виготовлення свійських тварин з пластиліну і жолудів	214
Урок 127. Чому потрібно охороняти рослини і тварин	217
Урок 128. Створення з малюнків Червоної книги рідного краю	221
Урок 129. Поведінка у громадських місцях	224
Урок 130. Як поводитися з підозрілими предметами. Поведінка з незнайомцями	227
Урок 131. До кого звертатися в разі виникнення небезпечних ситуацій	231
Україна — моя Батьківщина	234
Урок 132. Символи моєї країни	234
Урок 133. Створення Прапора нашої держави	238
Урок 134. Київ — столиця України	241
Урок 135. Культура і звичаї українців	244
Урок 136. Державна мова України	248
Урок 137. Народні символи	251
Урок 138. Традиційні українські страви	255
Урок 139. Україна — європейська держава	258
Урок 140. Узагальнення та систематизація знань. Підсумковий урок за рік	261
Література та Інтернет-ресурси	263

ОРІЄНТОВНЕ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

№ з/п	Тема уроку	Дата
Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ (продовження)		
Світ, який мене оточує		
65	Різноманітність рослин. Їх будова	
66	Дерева, кущі, трав'янисті рослини	
67	Листяні і хвойні рослини	
68	Створення фантастичного дерева за зразком або власним задумом	
69	Дикорослі і культурні рослини	
70	Соняшник — «квітка сонця». Практична робота «Дослідження насіння соняшника»	
71	Різноманітність тварин	
72	Дикі і свійські тварини	
73	Догляд за свійськими тваринами	
74	Комахи і риби	
75	Виготовлення іграшки сонечко з картону	
76	Птахи	
77	Звірі	
78	Створення зайчика у техніці оригамі	
79	Міні-проект «Охорона природи»	
80	Складання правил поведінки у лісі, у парку	
Я і моє здоров'я		
81	Тіло людини	
82	Будова рук та ніг	
83	Практична робота «Дослідження відбитка візерунка пальця»	
84	Виготовлення лижника з пластиліну	
85	Життєрадісність і здоров'я	
86	Фізичні вправи і здоров'я	
87	Загартовування	
88	Виготовлення шаблонів для тренування очей	
89	Який буває відпочинок	
90	Відпочинок в різні пори року	
91	Виготовлення настільної гри «Хрестики-нулики»	
92	Харчування і здоров'я	
93	Харчування домашніх улюбленців	
94	Користування столовим нарядям. Практична робота «Сервірування столу»	
95	Створення лепбука «Правила поведінки за столом»	
96	Складання паперових серветок за зразком чи власним задумом	
97	Корисна їжа. Яка вона?	
98	Звідки беруться продукти харчування?	
Я і моя сім'я		
99	Сім'я — найближче моє оточення	
100	Старовинні та сучасні іграшки	
101	Створення картини «Моя сім'я» за зразком чи власним задумом	
102	Обов'язки в сім'ї, родині	
103	Домашні улюбленці	
104	Створення аплікації пєсика з тканини	

№ з/п	Тема уроку	Дата
105	Які матеріали людина використовує в повсякденному житті	
106	Властивості штучних матеріалів	
107	Виготовлення аплікації «Будинок для моєї родини» з природних та штучних матеріалів	
108	Міні-проект «Винаходи людства»	
109	Правила користування побутовими приладами	
110	Проектування моделі робота з елементів конструктора (або з підручних матеріалів)	
Мій рід		
111	Родинне дерево	
112	Створення дерева роду «Досліджую своє коріння»	
113	Родинні традиції і свята	
114	Виготовлення гудзикового намиста або браслета	
115	Створення лепбука «День родини»	
Я ЖИВУ В УКРАЇНІ		
Я і моя громада		
116	Мій рідний край	
117	Історія міст і сіл	
118	Професії дорослих нашої місцевості	
119	Природа рідного краю. Водойми	
120	Екскурсія до водойми	
121	Рослини рідного краю	
122	Культурні рослини	
123	Тварини рідного краю	
124	Створення улюбленого птаха українців — лелеки	
125	Яких свійських тварин вирощують у рідному краї	
126	Виготовлення тварин з пластиліну і жолудів	
127	Чому потрібно охороняти рослини і тварин	
128	Створення з малюнків Червоної книги рідного краю	
129	Поведінка у громадських місцях	
130	Як поводитися з підозрілими предметами. Поведінка з незнайомцями	
131	До кого звертатися в разі виникнення небезпечних ситуацій	
Україна — моя Батьківщина		
132	Символи моєї країни	
133	Створення Прапора нашої держави	
134	Київ — столиця України	
135	Культура і звичаї українців	
136	Державна мова України	
137	Народні символи	
138	Традиційні українські страви	
139	Україна — європейська держава	
140	Узагальнення та систематизація знань. Підсумковий урок за рік	

Я І НАВКОЛИШНІЙ СВІТ (продовження)

СВІТ, ЯКИЙ МЕНЕ ОТОЧУЄ

УРОК 65. РІЗНОМАНІТНІСТЬ РОСЛИН. ЇХ БУДОВА

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** формувати уявлення учнів про різноманітність рослинного світу, вміння розрізняти органи рослин, називати їх, з'ясувати значущість кожної частини рослин; розвивати увагу, мислення, мовлення; виховувати пізнавальний інтерес до світу рослин, дбайливе ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнки рослин; комп'ютер; відеоролики; аудіозапис; іграшка Колобок; конверти з пазлами; коробочки із частинами рослин; мішечок з цифрами; фішки.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.

Пролунав уже дзвінок,
Починаємо урок!

2. Актуалізація опорних знань

«Мозковий штурм»

- Які рослини ви щодня бачите дорогою до школи? (Відповіді дітей.)
- Ви назвали різні рослини. Чи хотіли б ви більше дізнатися про них?

3. Повідомлення теми та мети уроку

- Рослинний світ різноманітний. Чи всі рослини мають однакову будову?
- Ви, мабуть, здогадалися, що наш сьогоднішній урок буде присвячено різноманітності рослин та їхній будові.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи

Робота за підручником (Частина 2, с. 3)

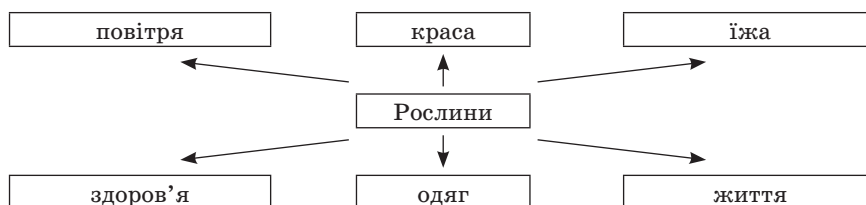
Учитель зачитує повідомлення у підручнику.

- Де ростуть рослини? Наведіть приклади.

Бесіда про рослини

- Рослини — це жива чи нежива природа?
- Доведіть, що це жива природа. (Вони дихають, ростуть, розмножуються, живляться, помирають.)
- Що потрібно рослині для життя? (Світло, тепло, вода, ґрунт, повітря.)

«Асоціативний куц» «Рослини»

Робота над загадками

— Перегляньте відеоролик, відгадайте загадки про дерева. (<https://youtu.be/2J-8AR95sQI>)

Робота за малюнками

— Розгляньте малюнки (*підручник, с. 4*). Розкажіть, де ростуть зображені рослини.

— Які рослини ростуть на клумбі, а які — на грядці? Назвіть відомі вам рослини.

Практична робота. Вивчення будови рослин

Робота з малюнками груші, калини, помідора.

— Розгляньте малюнок груші.

— Які частини груші зображено? (*Груша, листя, квіти, корінь, стовбур.*)

— Який куц зображено? (*Калина.*)

— Назвіть частини цієї рослини. (*Ягоди, листя, квіти, корінь, стебла.*)

— Назвіть частини помідора. (*Помідор, листя, квіти, стебло, корінь.*)

— Як назвати одним словом грушу, калину, помідор? (*Це плоди.*)

— Де утворюються плоди? (*Плоди утворюються на місці квіток.*)

Учитель розрізає грушу, помідор, ягоду калини.

— Що міститься всередині кожного плоду? (*Усередині кожного плоду є насіння.*)

— Що є спільного в усіх рослин? (*В усіх рослин є корінь, стебло, листя, квітки, плоди і насіння.*)

Висновок. Усі рослини різні, проте однакові частини — органи: корінь, стебло, листки, квітки, плоди з насінням.

2. Медитація «Я — дерево» (під музичний супровід)

— Я — дерево. Я расту у саду. Мої ноги — то коріння в прохолодній, пухкій землі. Моє тіло — міцний стовбур, мої руки — то гілки. Вони піднімаються до неба, відчують сонячне тепло, вбирають його, воно розливається по всьому тілу.

— Я — дерево. Я бавлюся з вітром, який гойдає мої гілочки. Я вмиваюся краплинами дощу і радію його прохолоді.

3. Тренувальні вправи

Перегляд відео «Яку будову має рослина» (<https://youtu.be/NCFhxyUuUw4>)

Вправа «Дослідження та інтерпретація факту» (взаємозв'язок усіх частин рослин)

— Яка частина рослини є найважливішою? Висловіть свої думки з цього питання.

— Навіщо рослині коріння? (*Корінням рослина закріплюється у ґрунті, дістає воду і поживні речовини.*)

— Навіщо рослині стебло? (*Тримає листя і квітку, по ньому надходять поживні речовини.*)

— Навіщо потрібне листя? (*«Ловить» сонячне проміння, крізь листя рослина дихає.*)

— Навіщо потрібна квітка? (*З неї утворюються плоди і насіння.*)

— Як ви вважаєте, чи зможе рослина жити без якої-небудь частини? (*Не зможе.*)

Висновок. Усі органи рослини тісно пов'язані, це єдине ціле.

Робота за підручником

1) Закріплення знань про будову рослини (с. 4).

— Назвіть органи рослини.

2) Дослідницька робота (с. 5).

- Назвіть органи рослин. Яким рослинам вони належать?
- Розгляньте кілька кімнатних рослин. Назвіть їхні органи.
Порівняйте органи цих рослин. Чим вони схожі та чим відрізняються?

Висновок. Світ рослин дуже різноманітний. Усі рослини різні. Органами рослин є корінь, стебло, листки, квітки, плоди з насінням.

Дидактична гра «Що де росте?»

Мета: закріплювати знання дітей про рослини, їхній зовнішній вигляд, місце вирощування.

Діти об'єднуються у 5 груп: «Сад», «Город», «Поле», «Ліс», «Квітник». Кожній групі учитель дає комплект малюнків із зображенням рослин.

За сигналом учителя учні відбирають рослини відповідно до своїх груп. Виграє команда, яка впералася найшвидше.

Гра «Чудо-дерево»

Ігрове поле складається із десяти коробочок.

У коробочках — кора берези, жолуді, ягоди горобини, ялинові та соснові шишки, спил дерева, листя, мох, голки ялини і сосни. Кожна коробочка закривається кришечкою з цифрами.

Діти по черзі дістають цифри з «мішечка», відкривають відповідну коробочку і вгадують рослину за її частиною, пояснюють функціональне значення цієї частини для всієї рослини. За правильну відповідь дитина отримує фішку. Виграє той, у кого до кінця гри виявиться більше фішок.

Гра «Так чи ні?»

- Дерева, кущі, трави — рослини?
- Айстра — це кущ?
- Дерево має стовбур?
- Кущі нижчі за трави?
- Рослини прикрашають довкілля?
- Калина, смородина, малина — трави?
- Чи потрібно оберігати рослини?

Дидактична гра «Розкажи про рослину»

Діти утворюють коло, передають одне одному Колобка і кажуть: «Колобок, біжи, біжи! Про рослину нам розкажи!». У кого залишається Колобок, той розповідає про свою диво-рослину.

4. Руханка «Шишки, жолуді, горіхи»

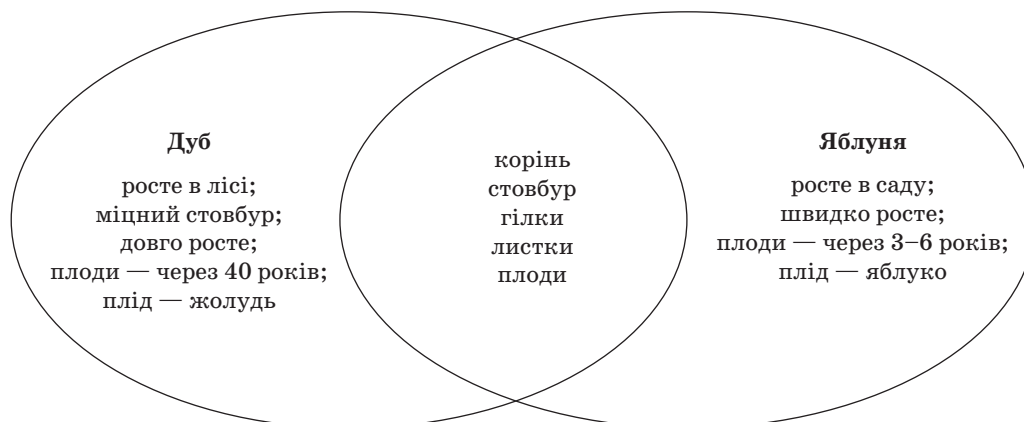
Об'єднати учнів у 3 групи. За командою «шишки» підводяться учні 1-ї групи, «жолуді» — 2-ї групи, «горіхи» — 3-ї групи.

За тими самими командами по черзі сідають. Повторюють декілька разів.

5. Творчі вправи

Діаграма Венна

— Що спільного і відмінного у різних рослин?

Вправа «Склади пазл»

Учитель роздає групам конверти з пазлами.

— Складіть пазли у такій послідовності, щоб утворилася ціла рослина.

Вправа «Художники»

— Чи впізнали ви рослину, зображену на малюнку?

— Якої частини їй бракує? Домалюйте. (*Групи по черзі називають, якої частини рослини бракує на їхньому малюнку.*)

Учні домальовують:

I група — корінь;

II група — стовбур;

III група — плоди.

Висновок. Рослини складаються з двох частин: наземної та підземної.

Хвилинка-цікавинка

Учитель зачитує повідомлення про бамбук (*підручник, с. 5*).

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Технологія «Ромашка Блума»

«Ромашка Блума» — квітка з шести пелюсток — шість типів запитань.

Перша пелюстка (проста) — Яку будову має рослина?

Друга пелюстка (уточнювальна) — Отже, рослини мають однакові частини-органи?

Третя пелюстка (пояснювальна) — Чому потрібно вивчати будову рослин?

Четверта пелюстка (творча) — Що змінилося б у світі, якби всі рослини були однаковими?

П'ята пелюстка (оцінювальна) — Чи добре, що ваша діяльність сприяє пізнанню довкілля?

Шоста пелюстка (практична) — Які види діяльності допомагають пізнавати світ?

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 66. ДЕРЕВА, КУЩІ, ТРАВ'ЯНИСТІ РОСЛИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** продовжувати ознайомлення учнів з різноманітним світом рослин; учити порівнювати між собою дерева, кущі, трав'янисті рослини; розвивати мовлення, мислення; виховувати допитливість, бажання спостерігати за природою, дбайливо ставитися до неї;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: малюнки рослин; комп'ютер; відеоролики; м'яч; пам'ятки; малюнки листків, плодів, квітів, гілки; розрізна азбука.

Тип уроку: урок формування вмій і навичок.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Повідомлення теми та мети уроку

Гра «Мікрофон»

— Що б ви хотіли дізнатися про рослини?

Починайте так: «Я хочу знати...».

(Наприклад: Які є рослини, яку користь вони приносять людям, де ростуть...)

— У вас постало дуже багато запитань. Якщо ви будете уважними, кмітливими, активними, старанними, то знайдете на них відповіді.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Пізнавальні вправи

Робота за малюнками

— Яке розмаїття рослин! *(Учитель демонструє малюнки.)* Що нам з ними робити? Пропоную згрупувати рослини. Але як?

— Щоб об'єднати рослини в групи, нумо переглянемо відео.

Перегляд відеоролика «Як розрізняти дерева, кущі та трав'янисті рослини?» (<https://youtu.be/qp7F1FQ9Zjo>)

Робота за підручником (с. 6)

1) **Читання повідомлення про поділ рослин на групи.**

2) **Первинне закріплення.**

— Визначте, яка із зображених рослин — дерево. Яка — кущ? Яка — трав'яниста рослина? Чим вони відрізняються?

Тестова перевірка. Гра «Так чи ні?»

- Дерева і кущі — це багаторічні рослини. (+)
- Клен, дуб, береза — це кущі. (–)
- Дерево — це рослина, яка має одне міцне стебло. (+)
- Рослини — живі організми. (+)
- Охороняти рослини — руйнувати життя на Землі. (–)

Гра «Упіймай зайве»

- Сосна, ялина, модрина, дуб, тис. *(Дуб.)*
- Калина, ліщина, підсніжник, бузок. *(Підсніжник.)*
- Яблуня, смерека, слива, жоржина, айстра. *(Смерека.)*
- Кропива, кульбаба, калина, пирій, деревій. *(Калина.)*

Гра-порівняння «Кущ — дерево»

Учитель вивіщує зображення дерева та куща.

— Чим схожі дерево і кущ? (*Це рослини. У дерева і куща є гілочки, листочки.*)

— Чим різняться між собою дерево і кущ? (*У дерева один стовбур, а в куща — багато. Дерево високе, а кущик — низенький.*)

Дидактична гра «Назви рослину на задану літеру»

Учитель показує літери розрізної азбуки. Учні називають рослину на задану літеру, коментуючи свою відповідь за зразком.

Наприклад: Педагог показує літеру «К». Діти відповідають: «Клен. Це — дерево»; «Калина. Це — кущ»; «Кульбаба. Це — трав'яниста рослина».

2. Руханка «Впізнай рослину»

— Я показуватиму вам малюнки рослин, а ви маєте розпізнати дерева, кущі, трав'янисті рослини. Якщо я показуватиму дерево, піднімайте руки вгору. Якщо показуватиму кущі, плескайте в долоні. Якщо показуватиму трав'янисті рослини, покладіть голівки на парти.

(*Учитель демонструє малюнки рослин, діти виконують рухи.*)

3. Тренувальні вправи

Робота над загадками

1) Відгадування загадок про групи рослин.

- В них багато є роботи,
Хоч стоять вони весь час.
Від дощу чи від спекоти
Захистять, врятують нас.
Не лягають спати ніколи,
На ногах вони одвік.
Не бояться плину рік,
Ні завій, ні вітру реву,
Хто ж вони такі? (*Дерева.*)
- Як пригріло сонце — стрілки
Зеленясті підняла.
Від ласкавого тепла
Он її навколо скільки!
Двір і лан, і луг вкрива
Росяна, густа... (*трава.*)
- Нижчий я за дерево,
Вищий, ніж трава.
Іноді колючий,
Хоч не кропива. (*Кущ.*)

2) Відгадування відеозагадок (https://youtu.be/O9AkhH8g2_U).

Робота в групах. Метод «Прес»

Кожна група отримує малюнок рослини: дерево, кущ, трав'янисту рослину.

— Вам потрібно визначити, до якої групи належить ця рослина, де вона росте. Допоможе вам пам'ятка:

Я вважаю, що це...

Тому що...

Наприклад, ...

Отже, ...

Гра «Дерево — кущ — трава»

Обладнання: картки із зображеннями знайомих дітям дерев, кущів і трав'янистих рослин.

Діти утворюють півколо. Учитель пояснює їм правила гри: якщо він називатиме дерево, вони повинні стати навшпиньки і підняти руки над головою; якщо педагог називатиме кущ — потрібно стати на всю стопу, а руки розвести у сторони; коли вчитель назве трав'янисту рослину, слід присісти, тримаючи долоні горизонтально до землі. Учасники гри мають коментувати свої дії, чітко промовляючи відповідне слово («дерево», «кущ» або «трава»).

Мовленнєвий матеріал для гри: ялинка, смородина, подорожник, калина, кульбаба, каштан, агрус, береза, лопух, терен, клен, пролісок, дуб.

Якщо хто-небудь із дітей припускається помилки, учитель призупиняє гру, демонструє дітям картку з відповідним малюнком і допомагає учасникові самостійно виправити свою помилку.

Гра «Назви рослину»

— У лісі багато різних дерев, кущів, трави та квітів. Нумо пограємо у гру.

Учитель (або ведучий) говорить: «До кого м'ячик прилітає, той лісову рослину називає», і по черзі кидає м'яч учням. Хто не назвав рослини, залишає гру. Визначають кращого знавця рослин лісу.

Фізкультхвилинка

4. Творчі вправи

Робота над прислів'ями

— З'єднайте частини прислів'їв.

Без верби і калини...	посади три.
Доглядай землю плідну...	а нас, людей без Батьківщини.
Нема без кореня рослини, ...	як матір рідну.
Зрубав одне дерево — ...	немає України.

Гра «Листячко, квіти, плоди»

Обладнання: малюнки листя, плодів, квітів, гілки.

Правила гри: дібрати плоди до листя, квіток.

Варіант I. На демонстраційній дошці діти викладають гілки, добирають плоди, квіти і листя однієї рослини, а на іншій — плоди і листя різних рослин, наприклад, листя агрусу та плоди вишні. Чи дозріють ці плоди, розквітнуть квіти і навпаки? Охочі виправляють помилку — до листків добирають потрібні плоди, квіти.

Варіант II. На гілці з листям — різні плоди, квіти. Діти виправляють помилку — до листків добирають потрібні плоди, квіти.

Вправа «Реальність і вимисел»

— Складіть розповідь на тему «Якби я був (була) рослиною...». Вигадайте історію про своє дивовижне перетворення, дайте відповіді на запитання.

- Яке б найулюбленіше заняття ти мав (мала)?
- Чого б ти побоювався (побоювалася)?
- Яка б незвичайна пригода трапилася з тобою? Як би ти вчинив (вчинила)?
- Через який час ти захотів (захотіла) би стати самим собою? Чому?

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Вправа «Абетковий суп»

Розріжте абетку, вилучіть із неї літери *ь, и, й, ї*.

Запропонуйте кожному учневі витягнути з чарівної торбинки літеру і придумати підсумкове речення на тему уроку, що починалося б з цієї літери.

Гра «Так чи ні?»

- Серед рослин є дерева, кущі, трави. (Так.)
- Рослина, що має м'яке соковите стебло, — це кущ. (Ні.)
- Деревя і кущі з широкими листками називають листяними. (Так.)
- Трав'янисті рослини можуть бути тільки багаторічними. (Ні.)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК

УРОК 67. ЛИСТЯНІ І ХВОЙНІ РОСЛИНИ

Мета:

- **формування предметних компетентностей:** розширити уявлення учнів про різноманітність рослин; ознайомити з поняттями «листяні дерева», «хвойні дерева»; учити порівнювати листяні та хвойні рослини, розрізняти їх на вигляд за листям; розвивати спостережливість, увагу, мислення, мовлення; виховувати дбайливе ставлення до природи;
- **формування ключових компетентностей:** спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами; уміння навчатися впродовж життя; компетентності в природничих науках і технологіях.

Обладнання: ялинові та соснові шишки; жолуді; горіхи; крильця клена; малюнки дуба, ялинки; комп'ютер; відеоролики; малюнки дерев; аркуш паперу формату А1; кольорові олівці.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Освітні галузі: природнича, мовно-літературна.

Хід уроку

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Організаційний момент

2. Актуалізація опорних знань

— Відгадайте загадки.

• Рясно в липні зацвітає, Дуже гарний запах має, Цвітом від хвороб лікує, Щедро медом нас частує. (Липа.) • Сніг її не налякає, І на спеку не зважає. Зеленіє навіть взимку, Має з голочок хустинку. (Сосна.)	• З жолудя він проростає, В кроні сил чимало має. Кабани плоди смакують, Люди міць його цінують. (Дуб.) • Мов зелений їжачок, Має безліч голочок. Поспішає до оселі В новорічні дні веселі. (Ялинка.)

— Розгляньте малюнки слів-відгадок. Яку спільну назву можна їм дати? (Дерева.)

— Чи всі дерева однакові зовні?

3. Повідомлення теми та мети уроку

— Як ви вже здогадалися, ми сьогодні будемо вчитися розрізняти дерева за зовнішніми ознаками.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1. Вивчення нового матеріалу

«Мозковий штурм»

— Розгляньте малюнки дуба та ялинки. Чим ці дерева схожі, а чим відрізняються? (Відповіді дітей.)

Висновок. Дерева й кущі бувають листяними та хвойними. У листяних рослин листки схожі на пластинки. У хвойних рослин листки дуже тоненькі, схожі на голки. Їх називають хвоєю.

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/rltn8ckXmUw>)

— Нумо переглянемо відеоролик «Які дерева належать до листяних, а які — до хвойних?» (Частина I).

Обговоріть побачене в парах.

Робота за підручником (с. 7)

1) Складання розповіді.

— Визначте, де хвойне дерево, а де — листяне. Чим вони відрізняються?

— Які рослини зображено: листяні чи хвойні? Порівняйте їх.

2) Вправа-дослідження.

— Розгляньте малюнки. Утворіть «пари»: плід — листок.

Висновок. Усі дерева виростають з насіння, але різняться формами листків та насінин.

Ігрова вправа «З якої гілки дітки?»

— Продовжимо нашу дослідницьку роботу.

Учитель демонструє дітям кілька ялинових і соснових шишок, жолуді, горіхи, крильця клена. Бере гілки від цих плодів і, показуючи дітям по одній, говорить: «Де дітки соснової гілочки?». Дитина, яка відгадала, підводить руку, бере соснову шишку і подає вчителю. Гра триває, доки до кожної гілки діти не доберуть плід.

Дидактична гра «Звуки лісу»

— Чи бували ви в лісі? Пригадайте, які звуки ви там чули.

— Сядьте, нахиліть голівки і «прислухайтеся». Які звуки ви чуєте в лісі? (*Наприклад: подув вітер, голос птахів, звірів, дзюрчання струмка, дзижчання комашок, людські голоси, шум машин тощо.*)

Фізкультхвилинка

(Діти виконують рухи відповідно до тексту.)

Ось це — деревце, мій друже,	<i>(Піднімають руки вгору.)</i>
Кучеряве, гарне дуже.	<i>(Малюють руками коло.)</i>
Гілля з вітром грається —	
Хилиться-гойдається,	<i>(Нахиляють тулуб праворуч — ліворуч.)</i>
А листочки шелестять,	
Ніби казку шепотять.	<i>(Рухають пальцями, піднятими над головою.)</i>
Вітерець гуляв-бродив,	<i>(Виконують легкий біг на місці зі змахами руками.)</i>
З віт каштанів натрусив.	<i>(Присідають, стукають кулачками об підлогу.)</i>

2. Тренувальні вправи

Гра «Які бувають ялинки»

— Дуже багато у хвойному лісі ялинок. Чи знаєте ви про різновиди ялинки?

Учитель називає ознаку ялинки. Якщо така буває, діти плещуть у долоні, якщо не буває — тупають ногами та крутять головою.

(Наприклад: Ялинки бувають високими, низенькими, вухатими, маленькими, рогатими, великими, зубатими, пухнастими, колючими, м'якенькими.)

Гра «Спільне і відмінне»

— Розгляньте малюнки. Чи впізнали ви дерева, що зображено на них?

(Учитель демонструє малюнки ялинки, сосни, каштана, модрина, горобини.)

— Ваше завдання: знайти, що є спільного в цих деревах і що відмінного.

Висновок. Спільне в цих дерев — їхня будова: корінь, стовбур, плід. Відмінне — листя дерев: у каштана і горобини — листочки, а у ялинки, сосни і модрина — хвоя.

Вікторина «Багатство лісу»

- Які дерева наших лісів називають патріархами? (*Дуби.*)
- Чому березу називають піонеркою лісу? (*Першою оселяється на вирубках.*)
- За назвою якого дерева названо літній місяць? (*Липа.*)
- Про що може розповісти пень? (*Про вік дерева.*)
- Який плід у хвойних дерев? (*Шишка.*)
- У старій діброві ростуть гіллясті... (*дуби.*)
- На кленовій алеї діти посадили молоденькі... (*клени.*)
- У березняку зростають білокорі... (*берізки.*)
- У сосняку височать могутні... (*сосни.*)
- Якщо в лісі немає жодного хвойного дерева, то цей ліс — ... (*листяний.*)

Вправа на увагу «Дерева і куці»

Перед початком гри діти згадують, як відрізнути куц від дерева.

Учитель повідомляє умови гри: якщо він називає дерево, руки потрібно піднімати вгору, якщо куц — опускати вниз. Педагог може назвати дерево, а руки опустити, або назвати куц — і підняти руки. Учні, які припустилися помилки, залишають гру.

Гра-руханка «Хвойні, листяні»

— Завдання цієї гри полягає в тому, що коли я називатиму хвойні дерева, ви тупаєте ногами, а коли називатиму листяні — плещете в долоні.

Матеріал для гри: береза, дуб, ялина, клен, яблуня, туя, слива, тополя, сосна, ясен, смерека, каштан, черешня, модрина, акація, кедр, черемха, ялиця, груша, ялівець.

3. Творчі справи

Робота над скоромовкою

Промовляння скоромовки дітьми за учителем:

Шу-шу-шу, шу-шу-шу,
Я по листячку біжу.

— Діти, мені куці сказали щось дуже важливе. Вони просять, щоб ви не ламали їхніх гілок, не рвали листя, бо куці живі, тому їм боляче. Не завдавайте шкоди рослинам!

Рубрика «Чи знаєте ви?..»

Діти зачитують повідомлення у підручнику (с. 8) про хвойний ліс, його цілющі властивості.

Гра «Повтори і додай»

Учні по черзі називають хвойні рослини, повторивши названі та додаючи нову рослину.

Наприклад:

Сосна.

Сосна, ялина.

Сосна, ялина, смерека,

Сосна, ялина, смерека, туя і т. ін.

Вправа «Юні художники»

— Намалюйте кожен своє хвойне дерево чи куц. Ми створимо панно «Хвойний ліс».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА. РЕФЛЕКСІЯ

Перегляд відеоролика (<https://youtu.be/3W3du2Le330>)

— Нумо переглянемо відеоролик «Які дерева належать до листяних, а які — до хвойних?» (*Частина 2*).

— Що спільного у листяних і хвойних дерев? Чим вони відрізняються?

Гра-вправа «Закінчіть речення»

- У саду ростуть... (*яблуні, груші, вишні, сливи...*).
- У лісі ростуть... (*ялинки, сосни...*).
- У парку ростуть... (*клен, береза, каштан, тополя...*).
- Вічнозелені дерева... (*хвойні*).
- Дерева можуть бути... (*листяні і хвойні*).
- На гілочках ялинки ростуть... (*голючки*).
- На гілочках берези ростуть... (*листочки*).

Вправа «Не хочу хвалитися, але я...»

Кожен учень доповнює фразу «Не хочу хвалитися, але я...» словами, які стосуються теми уроку. (*Наприклад: дізнався (дізналася), що є різні види рослин, умію розрізняти листяні та хвойні рослини, наводити приклади тощо.*)

ДЛЯ ВЛАСНИХ НОТАТОК
